

Umowy leasingu w restrukturyzacji sądowej przedsiębiorcy

I. Klasyfikacja umów leasingu do postępowania restrukturyzacyjnego

Przepisy Ustawy Prawo restrukturyzacyjne modyfikują zasady zaspakajania zobowiązań wynikających z umów leasingu zawartych przez przedsiębiorcę, wobec którego otwarto postępowanie restrukturyzacyjne, od okoliczności, czy zawarta umowa stanowi umowę leasingu finansowego czy operacyjnego. Aby dobrze określić możliwości modyfikacji zaspakajania, należy przypomnieć o różnicach leasingu operacyjnego oraz leasingu finansowego.

W przypadku leasingu operacyjnego finansujący leasing jest właścicielem przedmiotu leasingu- ujmując go w swojej ewidencji środków trwałych i dokonuje odpisów amortyzacyjnych. Korzystający przedsiębiorca do kosztów uzyskania przychodów zalicza opłatę wstępną, całość rat leasingowych (zarówno w części kapitałowej, jak i odsetkowej) oraz koszty bieżące związane z eksploatacją przedmiotu leasingu ale traktuje ten przedmiot jak przedmiot najmu posiadając go na jakiś czas z obowiązkiem zwrotu lub wykupu za określoną w umowie wartość końcową

W przypadku leasingu finansowego, przedmiot leasingu ujęty jest w ewidencji środków trwałych korzystającego, który to przedsiębiorca dokonuje odpisów amortyzacyjnych, zaś do kosztów uzyskania przychodów zalicza wyłącznie część odsetkową raty leasingowej. Ten rodzaj leasingu wykazuje więc podobieństwo do kredytu często z zabezpieczeniem finansującego np. na zasadzie zastawu rejestrowego.

II. Co się dzieje z realizacją leasingu po otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego

Prawo restrukturyzacyjne, w zależności od tego, z którą formą leasingu mamy do czynienia, różnicuje możliwości i sposoby zaspokajania lub czasowego wstrzymania świadczeń pieniężnych wynikających z umowy przez korzystającego przedsiębiorcę.

Inne są zasady ujmowania wierzytelności finansującego w spisie wierzytelności, a co za tym idzie zasady obejmowania ich układem.

W przypadku leasingu **operacyjnego**, wierzytelność finansującego ulega z mocy prawa proporcjonalnemu podziałowi na część traktowaną jak wierzytelność powstała przed dniem otwarcia postępowania oraz część traktowaną jak wierzytelność powstająca po dniu otwarcia postępowania – wynika to z przepisu art. 77 ust. 2 w zw. z art. 77 ust. 1 ustawy Prawo restrukturyzacyjne. Jednakże, uwaga -nadal należy regulować bieżące raty leasingowe bo co do zasady bez zgody finansującego wierzyciela zobowiązania z bieżących rat nie można umieścić w spisie wierzytelności podlegającym propozycjom układowym a finansujący, w przypadku braku zapłaty kolejnych np. 2 rat miałby prawo wypowiedzieć umowę (z zastrzeżeniem do sanacyjnego postępowania restrukturyzacyjnego)

W przypadku leasingu **finansowego** niewymagalne wierzytelności z tytułu rat umieszcza się w spisie wierzytelności, za czas od dnia otwarcia postępowania do dnia wymagalności każdego przyszłego świadczenia, odpowiednio pomniejszone, zgodnie z art. 81 ust. 4 i ust. 1 Prawa restrukturyzacyjnego. Te za okres sprzed otwarcia, podlegają umieszczeniu

w spisie rzecz jasna również, na podstawie art. 76 Prawa restrukturyzacyjnego. Co do zasady, w trakcie postępowania restrukturyzacyjnego, obowiązuje **zakaz spełniania świadczeń** wynikających z wierzytelności, które z mocy prawa są objęte układem. Wierzytelności te są umieszczane w spisie wierzytelności. Tym samym, korzystający przedsiębiorca, choćby chciał, nie powinien regulować rat leasingowych:

- **w przypadku leasingu operacyjnego** – rat leasingowych za okres sprzed otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego;
- **w przypadku leasingu finansowego** – zarówno tych, co do których termin wymagalności zapada po otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego, jak i tych zaległych – sprzed otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego.

III. Problemy praktyczne związane z wykupem przedmiotu leasingu w postępowaniu restrukturyzacyjnym.

Zgodnie z art. 709.16 Kodeksu cywilnego, jeżeli finansujący zobowiązał się, bez dodatkowego świadczenia, przenieść na korzystającego własność rzeczy po upływie oznaczonego w umowie czasu trwania leasingu, korzystający może żądać przeniesienia własności rzeczy w terminie miesiąca od upływu tego czasu, chyba że strony uzgodniły inny termin.

Zazwyczaj treść umowy leasingu szczegółowo reguluje sposób przejęcia na własność - tzw. **wykup przedmiotu leasingu**, uzależniając to prawo od innych dodatkowych warunków, np. spłaty wszelkich zobowiązań wobec finansującego przez korzystającego. Lub zastrzeżenia co do ewentualnej upadłości korzystającego przedsiębiorcy, właśnie po otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego. Zapisy te na szczęście nie mają skuteczności, bo nie mogą modyfikować zasad ogólnych zawartych w ustawach upadłościowych i restrukturyzacyjnych.

Generalnie: Niedopuszczalne jest wypowiedzenie przez finansującego umowy leasingu z powodu nieregulowania zobowiązań objętych układem.

Zgodnie z art. 256 ust. 2 Prawa restrukturyzacyjnego od dnia otwarcia przyspieszonego postępowania układowego do dnia jego zakończenia albo uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu przyspieszonego postępowania układowego **wypowiedzenie przez finansującego umowy leasingu bez zezwolenia rady wierzycieli (sędziego komisarza, sądu, jeśli brak jest rady wierzycieli), jest niedopuszczalne**. W przypadku zaś gdy podstawą wypowiedzenia umowy jest niewykonywanie przez dłużnika po dniu otwarcia przyspieszonego postępowania układowego zobowiązań nieobjętych układem lub inna okoliczność przewidziana w umowie, jeżeli zaistniały po dniu otwarcia postępowania, wypowiedzenie będzie dopuszczalne.

Zatem, niepłacenie raty leasingowych (w przypadku leasingu operacyjnego – tych nieopłaconych za okres sprzed otwarcia restrukturyzacji, a w przypadku leasingu finansowego – tych za okres sprzed jak i po otwarciu postępowania) **nie może być podstawą wypowiedzenia umowy**. Trzeba bowiem pamiętać, że korzystający dłużnik po prostu **nie może ich płacić** zgodnie z art. 252 ust. 1 Prawa restrukturyzacyjnego. Wierzytelności te są bowiem **objęte układem**. Przepis ten więc chroni interes korzystającego – przedsiębiorcy w restrukturyzacji ograniczając możliwość wypowiedzenia umowy, do innych świadczeń bądź obowiązków, określonych w umowie (**np. brak ubezpieczenia przedmiotu leasingu**). Tylko w takim przypadku leasingodawca będzie zatem uprawniony umowę wypowiedzieć.

IV. Propozycje układowe co do zobowiązań z umowy leasingu i prawo do wykupu przedmiotu umowy.

Propozycje układowe przedsiębiorcy i ewentualnie przyjęty układ w ramach postępowania restrukturyzacyjnego co do zasady zmienia dotychczasowe stosunki zobowiązaniowe w tym właśnie w ramach umów leasingowych, stosunki między korzystającym – przedsiębiorcą jako dłużnikiem a jego finansującym jako wierzycielem, przez zmiany w zakresie terminów zapłaty i kwot zapłaty w sposób odmienny do tego, co było treścią dotychczasowej umowy. Różne sposoby restrukturyzacji wskazuje art. 156 Prawa restrukturyzacyjnego i są to tylko przykłady: 1) odroczenie terminu wykonania; 2) rozłożenie spłaty na raty; 3) zmniejszenie wysokości; 4) konwersję wierzytelności na udziały lub akcje; 5) zmianę, zamianę lub uchylenie prawa zabezpieczającego określoną wierzytelność. Choć wybór sposobów restrukturyzacji nie jest zamknięty to jednak **restrukturyzacja** nie wkracza w całość postanowień umownych – w szczególności nie modyfikuje tych postanowień, które nie są związane bezpośrednio z zaspokajaniem przez dłużnika swoich wierzycieli. I tak np. Układ nie będzie szczegółowo regulował innych obowiązków korzystającego, niż tych związanych z jego świadczeniami pieniężnymi wynikającymi z umowy leasingu.

Układ zawarty w ramach **postępowania restrukturyzacyjnego** jest szeroko rozumiana zgodą wierzycieli na zaproponowane przez przedsiębiorcę dłużnika propozycje spłat zobowiązań powstałych przed dniem otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego i tych bieżących. Z tego powodu dochodzi do zmiany stosunków zobowiązaniowych co do wszystkich wierzycieli objętych propozycjami, nawet w przypadku braku zgody wszystkich. Co do zasady uznaje się, że pomimo braku zgody mniejszości wierzycieli (w wartości jak i ilości) o ile nastąpi zatwierdzenie układu przez sąd pilnujący zgodności z prawem, treści zawartego układu.

W przypadku umowy leasingu, wierzytelności finansującego zazwyczaj – w zależności od przyjętego sposobu restrukturyzacji – ulegać będą odpowiedniej redukcji, dodatkowemu rozłożeniu spłat w mniejszych ratach przez dłuższy okres. Zastąpiony będzie zatem stary harmonogram a obowiązek zaspokojenia wynikał będzie z postanowień układu – w zakresie objętym zmianą.

Mogą pojawić się obawy o **wpływ postępowania restrukturyzacyjnego**, układu (już zatwierdzonego i np. wykonanego na obowiązek przeniesienia własności przedmiotu leasingu tj. **wykupu przedmiotu leasingu** po upływie terminu, na jaki umowa została zawarta.

Generalnie treść umów leasingu wprowadza zapisy, zgodnie z którymi przejście własności przedmiotu leasingu na korzystającego uzależnione jest od zapłaty rat leasingu zgodnie z harmonogramem. Pojawia się problem co do możliwości odmowy finansującego do przeniesienia własności po pretekstem braku aneksowania umowy w zakresie harmonogramu spłat. Jak wskazano wcześniej, w okresie trwania postępowania restrukturyzacyjnego przedsiębiorcę obowiązuje zakaz regulowania rat leasingowych objętych układem, zaś ich spłata następuje – w przypadku zawarcia układu – na warunkach przewidzianych zawartym układem.

Problem pojawia się gdy termin zakończenia umowy leasingu przewidziany harmonogramem wystąpi przed zawarciem układu. To nie daje korzystającemu prawa do domagania się przeniesienia własności przedmiotu leasingu na jego rzecz (prawa do żądania **zrealizowana wykupu przedmiotu leasingu**), a to z uwagi na fakt, że

korzystający zalega z płatnością rat leasingowych oraz brak jeszcze na dzień jej zakończenia zawartego układu. W takim przypadku nie dochodzi jeszcze do postanowienia o zatwierdzeniu układu przez Sąd Upadłościowy mocą którego ustanowiono np. nową wysokość wierzytelności przysługująca finansującemu (nawet wbrew jego woli). Skoro brakującego wynagrodzenia finansujący nie otrzymał, lub nie ma postanowienia Sądu nie może być mowy o uprawieniu korzystającego, do domagania się przeniesienia własności przedmiotu leasingu, z końcem umowy leasingu.

W takich przypadkach o ile rynkowa wartość przedmiotu leasingu jest zdecydowanie większa niż wartość pozostałych rat do końca umowy wynikających z harmonogramu – jest jedna rada dla przedsiębiorcy dłużnika, który ma otworzone postępowanie restrukturyzacyjne. - wyłączyć z układu tego finansującego wierzyciela i kontynuować realizację umowy pomimo postępowania. Jest to uprawnione pod warunkiem wykazania innym wierzycielom w propozycjach układowych, że w związku z tą realizacją nie następuje ich pokrzywdzenie. (To odrębny szeroki temat zasługującym na omówienie w tzw. Układzie częściowym)

V. Zakończenie umowy leasingu i wykup przedmiotu leasingu po zawarciu i zatwierdzeniu układu.

Zgodnie z art. 342 ust. 1 Postępowanie restrukturyzacyjne zostaje zakończone z dniem uprawomocnienia się postanowienia o zatwierdzeniu układu albo o odmowie zatwierdzenia układu. **Celem postępowania restrukturyzacyjnego** jest uniknięcie ogłoszenia upadłości dłużnika przez umożliwienie mu restrukturyzacji w drodze zawarcia układu z wierzycielami, a w przypadku postępowania sanacyjnego – również przez przeprowadzenie działań sanacyjnych, przy zabezpieczeniu słusznych praw wierzycieli. Restrukturyzacja zatem kończy się z dniem zawarcia układu i/lub przeprowadzenia działań sanacyjnych oraz zatwierdzenia układu.

Zakończenie postępowania restrukturyzacyjnego wskutek zatwierdzenia układu, oznacza, że **osiągnięto cel** postępowania restrukturyzacyjnego jakim jest zawarcie układu. Etap sądowy jest zakończony. Od tego momentu wykonanie układu powinno być kontrolowane już przez samych wierzycieli. Po wykonaniu układu lub wyegzekwowaniu wierzytelności objętych układem sąd, zgodnie z art. 172 Prawa restrukturyzacyjnego, wydaje postanowienie o wykonaniu układu. Dodatkowo tym samym utrwała modyfikacje wprowadzone układem. Powyższe uzasadnia więc wniosek, że z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o wykonaniu układu z pewnością powinno się uznać, że doszło do wykonania zobowiązań pieniężnych wynikających z pierwotnego stosunku prawnego, odpowiednio zmodyfikowanych w drodze zawartego układu. To z kolei uprawnia korzystającego – dłużnika do wykupu przedmiotu leasingu, skoro doszło do wykonania zobowiązań pieniężnych wynikających z umowy i zmodyfikowanych układem.

W tym wypadku jeśli spełnione zostały przez korzystającego uregulowane w odmienny sposób zasady płatności wynagrodzenia przez korzystającego na rzecz finansującego, wraz z nadejściem nowego terminu wykupu, powstaje uprawnienie korzystającego do **wykupu przedmiotu leasingu** na własność.

Jeśli korzystający przedsiębiorca przestanie realizować układ, wówczas po stronie finansującego powstanie uprawnienie do egzekwowania postanowień układu, względnie wnioskowanie o jego uchylenie lub zmianę.